

www.lasy.gov.pl

Lasy Państwowe

Dzике pszczoły w Nadleśnictwie Polanów: aby ratować, należy poznać

Patrycja Nowakowska¹, Justyna Kierat²

1 Nadleśnictwo Polanów

2 Instytut Botaniki, Wydział Biologii, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Rogów, 25 marca 2026

Dzikie pszczoły w Polsce

- 495 gatunków (w tym pszczoła miodna)
- Z systematycznego punktu widzenia – 6 rodzin
- Ze względu na sposób rozmnażania – 3 grupy

spoleczne ~ 10%

samotne ~ 65%

pasożytnicze ~ 25%

Gatunki społeczne

- Żyją w rodzinach złożonych z królowej i robotnic
- Reprodukcyjny podział pracy w rodzinie
- Pszczoła miodna, trzmiele, niektóre smuklikowate

Gatunki samotne

- Każda samica samodzielnie zakłada gniazdo, zaopatruje je w pokarm i składa jaja
- Mogą być tworzone kolonie (agregacje) gniazd, z wieloma gniazdami w niewielkich odległościach od siebie; nie ma jednak współpracy między samicami w obrębie takiej kolonii

Gatunki pasożytnicze

- Nie budują własnych gniazd, a ich potomstwo rozwija się w gniazdach innych pszczół
- Zwykle dany gatunek pasożytuje tylko na jednym lub kilku konkretnych gatunkach
- Obecność gatunków pasożytniczych nie jest zagrożeniem dla bioróżnorodności pszczół, a jej przejawem

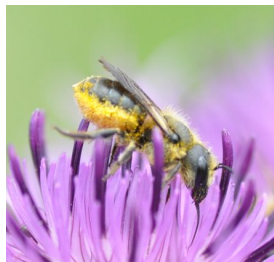

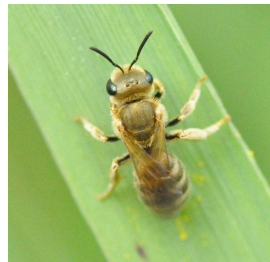
Pszczółowate
(Apidae)

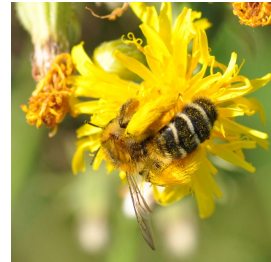
Miesierkowate
(Megachilidae)

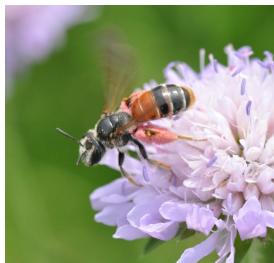
Smuklikowate
(Halictidae)

Spójnicowate
(Melittidae)

Pszczolinkowate
(Andrenidae)

Lepiarkowate
(Colletidae)

Stenotritidae
(tylko w Australii)

Ochrona owadów zapylających w Unii Europejskiej

Nature Restoration Law (NRL) – celem dot. **dzikich** owadów zapylających jest odwrócenie spadku populacji zapylaczy do 2030 r. i osiągnięcie trendu wzrostowego. Wskazuje się następujące priorytety:

1. Poprawa wiedzy na temat spadku liczebności zapylaczy, jego przyczyn i konsekwencji
2. Poprawa ochrony zapylaczy i zwalczanie przyczyn ich spadku
3. Mobilizacja społeczeństwa, promowanie planowania strategicznego i współpracy na wszystkich szczeblach w celu ochrony zapylaczy

Ochrona owadów zapylających w praktyce

- Ochrona siedlisk sprzyjających pszczołom
- Utrzymywanie terenów otwartych i odpowiednie koszenie
- Ograniczanie zużycia pestycydów
- Ograniczenie hodowli owadów zapylających (pszczola miodna, trzmiele, murarki)

Ochrona owadów zapylających w praktyce

- Zwalczanie gatunków inwazyjnych
- Zapewnienie w siedliskach potrzebnych elementów – np. martwe drewno, różnorodne kwitnące rośliny
- Ochrona owadów zapylających może przekładać się również na ochronę innych gatunków!

Inwentaryzacja pszczół w Nadleśnictwie Polanów

- 4 kontrole, pierwsza w 2024 roku
- 7 lokalizacji:
 - Dolina Grabowej,
 - Rezerwat Dolina Pustynki,
 - Bagno Wietrzna,
 - Święta Góra Polanowska,
 - Łąki storczykowe leśnictwa Buszyno,
 - Rezerwat Wapienny Las,
 - Rzeczyca Wielka.

Inwentaryzacja pszczół w Nadleśnictwie Polanów

- Metodą „na upatrzonego”
- Na podstawie zezwolenia Dyrektora GDOŚ i zezwoleń Dyrektora RDOŚ w Szczecinie
- Stwierdzono 124 gatunki pszczół, niektóre z nich należy uznać za ciekawe z faunistycznego punktu widzenia.

Edukacja – ważny aspekt ochrony

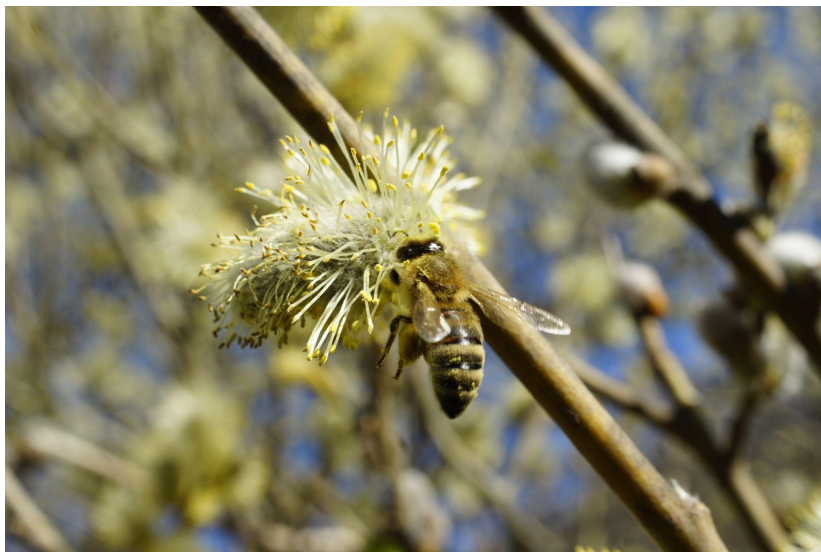
- Szkolenie dla leśniczych – podsumowanie wyników i wskazań dla gospodarki leśnej
- Prelekcja dla lokalnej społeczności

Spostrzeżenia ważne dla leśnictwa

1. Wierzba jest istotnym elementem ekosystemu leśnego, umożliwiającym występowanie wczesnowiosennych gatunków pszczół.

Spostrzeżenia ważne dla leśnictwa

2. Okresowe tworzenie przestrzeni otwartych umożliwia zakładanie gniazd wielu gatunkom pszczół.

Spostrzeżenia ważne dla leśnictwa

3. Lasy stanowią w pewnym sensie ostoję bioróżnorodności również dla gatunków otwartych przestrzeni, które z powodu intensywności gospodarki rolnej korzystają z siedlisk zastępczych. W związku z tym:

- ograniczanie stosowania pestycydów w lasach
- kształtowanie ekotonów
- utrzymywanie poboczny dróg

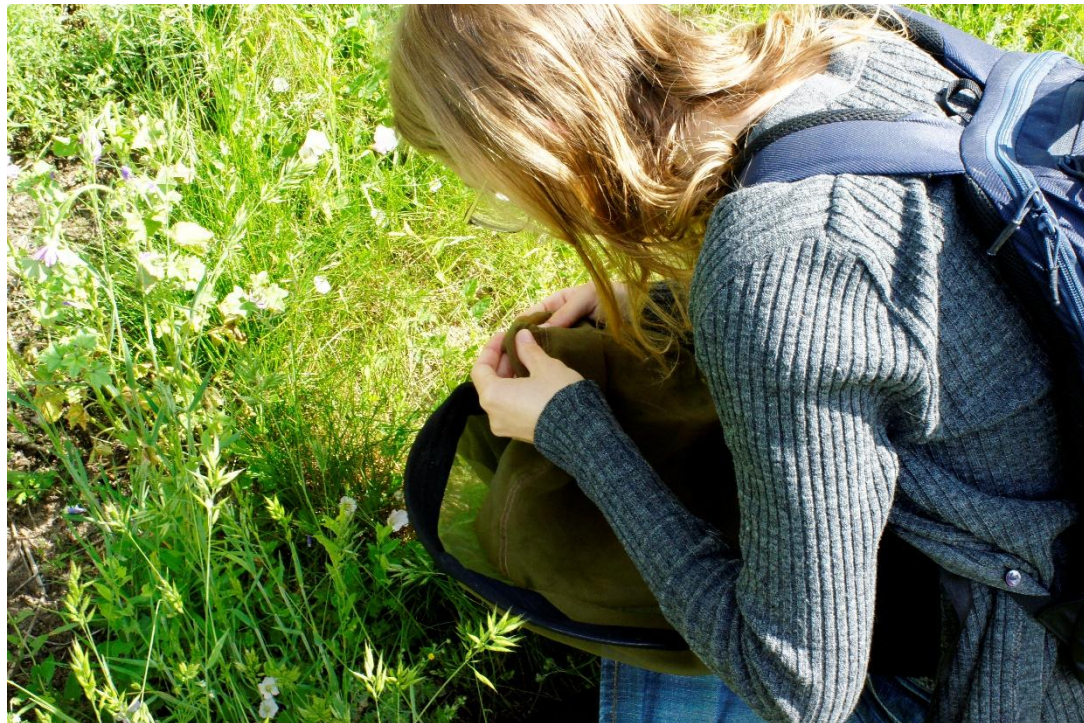
to działania bardzo korzystne dla pszczół, umożliwiające rozwój kwitnącej roślinności zielnej i bezpieczne bytowanie owadów.

Co dalej?

- 3 kontrole w roku 2026, pierwsza z nich w najbliższych dniach
- Spacer edukacyjny na Świętą Górę Polanowską
- Podsumowanie badań i opublikowanie wyników

Bibliografia

1. <https://www.gov.pl/web/klimat/nrl> (dostęp z 20.03.2026 r.)
2. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Revision of the EU Pollinators Initiative; A new deal for pollinators
3. Michez D. et al. 2026. European Red List of Bees. Brussels, Belgium: European Commission. xi + 176 pp, <https://doi.org/10.2779/521877>
4. Banaszak, J. (2002). Apoidea pszczoły. *Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce, Polska Akademia Nauk Instytut Ochrony Przyrody red. Głowaciński Z., Kraków*, 69-75.
5. Flaminio, S., Brau, T., Ortiz Sánchez, F.J., Radchenko, V., Kierat, J., Mudri-Stojnić, S., Devalez, J., Ockermüller, E., Santerre, R., Biella, P. & Ruiz, C. 2025. *Lasioglossum subfasciatum* (Europe assessment). *The IUCN Red List of Threatened Species 2025*: e.T19198898A222138666. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2025-2.RLTS.T19198898A222138666.en>. Accessed on 20 March 2026.
6. Vommaro, M. L. et al. (2024). New record for endangered species *Lasioglossum subfasciatum* (Imhoff, 1832)(Hymenoptera, Halictidae) in the Sila National Park (Calabria, Italy). *The European Zoological Journal*, 91(1), 708-713.
7. Celary, W., 1995. *Megachile nigriventris* Schenck, 1868 and its nest parasite *Coelioxys lanceolata* Nylander, 1852 [Hymenoptera, Apoidea, Megachilidae] in Poland. *Acta zoologica cracoviensia*, 38(2).
8. Earwaker, R. (2012). Habitat assessment for the conservation of *Osmia pilicornis* Smith. *Unpublished report to the Royal Society for the protection of Birds (RSPB)*, 1-18.
9. Westrich P. 2019. *Die Wildbienen Deutschlands*. Ulmer Eugen Verlag, Stuttgart, 832 pp.
10. Bryan N. Danforth et al. *The Solitary Bees: Biology, Evolution, Conservation*, Princeton University Press 2019

Dodatkowe źródła na temat pszczół

- <https://pszczoły.edu.pl/>
- Zych M. i in. (2020). Narodowa Strategia Ochrony Owadów Zapyłających. Aktualizacja. Fundacja Greenpeace. Warszawa
- Sobieraj-Betlińska A., Kostro-Ambroziak A. (2023). Owady zapyłające – Pszczoły Białegostoku. Prezydent Miasta Białystok, Białystok.
- Sikora A. et al. (2018). Pszczoły w mieście. Trzmiel Wrocławia. Stowarzyszenie Natura i Człowiek, Wrocław.

www.lasy.gov.pl

Dziękuję za uwagę

Patrycja Nowakowska
Nadleśnictwo Polanów
ul. Klonowa 12, 76-010 Polanów

polanow@szczecinek.lasy.gov.pl
tel.: +48 94 318 82 37

Justyna Kierat
Instytut Botaniki, Wydział Biologii,
Uniwersytet Jagielloński
w Krakowie

justyna.kierat@gmail.com

<https://pszczoły.edu.pl/>